

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ» 1991 - 1994 ΚΑΙ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ

Βιβλιοθήκη Κολλεγίου Αθηνών
Αξιολογήτρια στο Πρόγραμμα «Βιβλιοθήκες»

Η εισήγηση έγινε μέσα στα πλαίσια της ημερίδας παρουσίασης του Προγράμματος «Βιβλιοθήκες» που συνδιοργάνωσαν στις 4 Μαΐου 1995, στο Αμφιθέατρο του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, η Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας και το Εθνικό Εστιακό Σημείο.

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ»: ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Με βάση μεγάλο αριθμό προτροπών και συζητήσεων που ξεκίνησαν στις αρχές της δεκαετίας του '80, αποφασίστηκε ότι η Ευρωπαϊκή Κοινότητα θα έπρεπε να βοηθήσει το έργο των βιβλιοθηκών στη χρήση των νέων τεχνολογιών για τη μεταφορά δεδομένων.

Το 1985 με ψήφισμα του Συμβουλίου των Υπουργών Πολιτισμού ξεκίνησε μια πρώτη ανιχνευτική φάση με σκοπό:

- ◆ να μετρηθεί το μέγεθος και η σπουδαιότητα του τομέα των βιβλιοθηκών
- ◆ να αναγνωριστούν τα σημεία εκείνα στα οποία οι βιβλιοθήκες είχαν δυσκολίες στην εφαρμογή των νέων μεθόδων πληροφόρησης
- ◆ να προσδιοριστούν οι περιοχές εκείνες στις οποίες η συλλογική ευρωπαϊκή δράση θα συντελούσε στην καλύτερη χρήση των υπάρχοντων δεδομένων.

Αποτέλεσμα των μελετών και συζητήσεων της φάσης αυτής ήταν η απόφαση ότι η Ευρωπαϊκή Κοινότητα θα έπρεπε να αναλάβει σχετική δράση στον τομέα των βιβλιοθηκών. Αφού προηγήθηκαν νέες μελέτες και μικρά πιλοτικά προγράμματα το 1989 και 1990 το πρόγραμμα για τις βιβλιοθήκες εντάχθηκε ως υποπρόγραμμα του Προγράμματος: Τηλεματικά Συστήματα σε Περιοχές Γενικού Ενδιαφέροντος 1990 - 1994 που αποτελούσε ένα από τα προγράμματα του 3ου Προγράμματος Πλαισίου για

Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη. Το Πρόγραμμα «Βιβλιοθήκες» αποτέλεσε τον Τομέα 5 του Προγράμματος της Τηλεματικής με γενικότερο στόχο το στόχο του 3ου Προγράμματος Πλαισίου για προαγωγή οικονομικής και κοινωνικής συνοχής μεταξύ των κρατών μελών της Κοινότητας και αρμονικής ανάπτυξής τους. Χρηματοδοτήθηκε αρχικά με 22,5 εκατομ. ECU που έγιναν στη συνέχεια 25 εκατομ. ECU. Ακολούθησαν 3 προσκλήσεις ενδιαφέροντος τον Ιούνιο 1991, Οκτώβριο 1992 και Νοέμβριο 1993.

Οι συγκεκριμένοι στόχοι του προγράμματος ήταν να υποστηρίξει:

- ◆ την ανάπτυξη της διαθεσιμότητας των βιβλιογραφικών δεδομένων σε μηχαναγνώσιμη μορφή, βασική προϋπόθεση για διεθνείς ανταλλαγές
- ◆ την ταχύτερη εισαγωγή των νέων τεχνολογιών πληροφόρησης στις βιβλιοθήκες με οικονομικά αποδοτικό τρόπο
- ◆ την προτυποποίηση που απαιτείται για την ύπαρξη ανταλλαγής δεδομένων και δικτύωσης μεταξύ των βιβλιοθηκών
- ◆ την εναρμόνιση και σύγκληση των εθνικών πολιτικών για τις βιβλιοθήκες.

Προκειμένου να επιτευχθούν οι παραπάνω στόχοι αναπτύχθηκαν 4 γραμμές δράσης, στις οποίες έπρεπε να ενταχθούν αντίστοιχες προτάσεις έργου και οι οποίες υποστήριζαν συγκεκριμένα:

Γραμμή Δράσης 1:

Προτάσεις με στόχο τη δημιουργία, ανάπτυξη και εναρμόνιση βιβλιογραφικών δεδομένων και συλλογικών καταλόγων σε μηχαναγνώσιμη μορφή και των αναγκαίων εργαλείων και μεθόδων για τη μεταφορά αυτών των δεδομένων στη μορφή αυτή.

Γραμμή Δράσης 2:

Προτάσεις για την ανάπτυξη της διεθνούς διασύνδεσης αυτοματοποιημένων συστημάτων βιβλιοθηκών και μέσω της διαδικασίας αυτής την ανάπτυξη και εφαρμογή αντιστοίχων διεθνών προτύπων.

Γραμμή Δράσης 3:

Προτάσεις για την ανάπτυξη και διάθεση καινοτόμων υπηρεσιών στο χώρο των βιβλιοθηκών με τη χρήση των τεχνολογιών της επικοινωνίας και της πληροφόρησης.

Γραμμή Δράσης 4:

Προτάσεις για την ανάπτυξη και παραγωγή νέων προϊόντων, υπηρεσιών και εργαλείων για τις βιβλιοθήκες, βασισμένων στις νέες τεχνολογίες.

Οι γραμμές αυτές - η κάθε μία από τις οποίες είχε πολλά υποθέματα - ίσχυσαν για τις προσκλήσεις του 1991 και 1992. Το 1992, ύστερα από πρόταση του συντονιστή της ομάδας αξιολογητών της Γραμμής Δράσης 1, η γραμμή αυτή αδρανοποιήθηκε για την πρόσκληση του 1993, εφόσον φάνηκε ότι είχε αποτύχει στο να κινητοποιήσει με επιτυχία τους εταιρείες που θα έπρεπε, καθώς ο εθνικός χαρακτήρας των προτάσεων ερχόταν σε σύγκρουση με κάποια από τα κριτήρια του προγράμματος της Τηλεματικής.

Αντικαταστάθηκε από τη δημιουργία της Ομάδας COBRA (Computerized Bibliographic Records Actions), Δράσεις για Αυτοματοποιημένα Βιβλιογραφικά δεδομένα που ξεκίνησε τις εργασίες της τον Ιανουάριο του 1994.

Για την πρόσκληση του 1993 ενισχύθηκε επίσης και η Γραμμή Δράσης 4 η οποία απευθυνόταν κυρίως σε εταιρείες πληροφορικής και η οποία είχε μικρή συμμετοχή τις δύο προηγούμενες χρονιές με τη δράση ΡΕΑ, (Proposal Expansion Award), «Επιχορήγηση για την Ανάπτυξη Πρότασης». Η επιχορήγηση δόθηκε στις εταιρείες που ήθελαν να συμμετέχουν στο πρόγραμμα και είχαν ανάγκη οικονομικής βοήθειας προκειμένου να μπορέσουν να βρουν συνεργάτες και να καλύψουν έξοδα μετακινήσεων και συμβούλων.

Το μέτρο αυτό είχε ιδιαίτερη επιτυχία καθώς 15 συνολικά από τις 22 επιτυχείς προτάσεις της ΓΔ4 που εγκρίθηκαν για χρηματοδότηση είχαν ευεργετηθεί μέσω αυτού του προγράμματος επιχορήγησης.

A. ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ 1991 - 1994 ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Μετά την αρχική απόρριψη η οποία γίνεται από τα στελέχη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) για τη μη τήρηση βασικών προδιαγραφών και την απόρριψη στη συνέχεια, από τις δύο φάσεις αξιολόγησης που γίνεται από αξιολογητές, εκπροσώπους των χωρών μελών, εγκρίθηκαν για χρηματοδότηση 68 προτάσεις με 331 συμμετέχοντες.

1. Ανάλυση Συμμετοχής κατά χώρα και αξιολόγηση των αποτελεσμάτων

Ο Πίνακας 1 δίνει συγκριτικά στοιχεία για τη συμμετοχή κατά χώρα. Όπως βλέπουμε η Ελλάδα έρχεται 3η σε αριθμό συμμετοχών μετά την Ιταλία και τη Βρετανία. Ο αριθμός των ελληνικών φορέων που συμμετείχαν σε προτάσεις είναι κατά πολύ μεγαλύτερος αυτών των υπολοίπων χωρών που συγκαταλέγονται στις, όπως λέγεται, Λιγότερο Ευνοημένες Περιοχές (ΛΕΠ) και που είναι η Ιρλανδία και οι χώρες του Νότου, δηλαδή η Ισπανία, η Ιταλία, η Πορτογαλία και η Ελλάδα.

Οι συμμετέχοντες της Πορτογαλίας είναι μόνον 44, της Ισπανίας 117. Πράγματι θα πρέπει να σημειωθεί εδώ ότι η Ελλάδα είχε, όχι μόνον τον δεύτερο μεγαλύτερο αριθμό συμμετεχόντων μετά την Ιταλία, αλλά στην Πρώτη και Δεύτερη Πρόσκληση υπέβαλε και τον μεγαλύτερο αριθμό προτάσεων. Στην Τρίτη Πρόσκληση υπερίσχυσε σε αριθμό προτάσεων και συμμετοχών η Ιταλία η οποία είχε κάνει εντατική προετοιμασία σε εθνικό επίπεδο προκειμένου να ανταποκριθεί με ικανοποιητική και επιτυχή συμμετοχή στην 3η Πρόσκληση Ενδιαφέροντος.

Γενικά οι λιγότερο ευνοημένες χώρες είχαν δυσανάλογα υψηλή συμμετοχή στις 3 προσκλήσεις του Προγράμματος «Βιβλιοθήκες». Από τις 333 προτάσεις που υποβλήθηκαν συνολικά οι 133 ποσοστό 40% ήταν από τις ΛΕΠ (Πηγή: TBJ 6-10-94 Scheme 1.xls). Οι προτάσεις αυτές αντιπροσωπεύουν 719 (45%) από το σύνολο των συμμετεχόντων (Πηγή: TBJ 28-06-94 Scheme 2.xls).

Αυτή η αυξημένη συμμετοχή των ΛΕΠ υποδηλώνει χαρακτηριστικά, όπως είναι σίγουρα η περίπτωση της Ελλάδας, ότι στις χώρες αυτές είδαν το Πρόγραμμα «Βιβλιοθήκες» ως μέσο ανάπτυξης της υποδομής των βιβλιοθηκών και του Τομέα της Πληροφόρησης και σύγκλησής τους με τις αναπτυγμένες χώρες. Σε πολλές περιπτώσεις αυτό σήμαινε τη δυνατότητα αυτοματοποίησης της βιβλιοθήκης. Υποδηλώνει επίσης και μία προσπάθεια διεξόδου για την εξασφάλιση χρηματοδότησης, η οποία προφανώς δεν είναι επαρκής από τον εθνικό προϋπολογισμό.

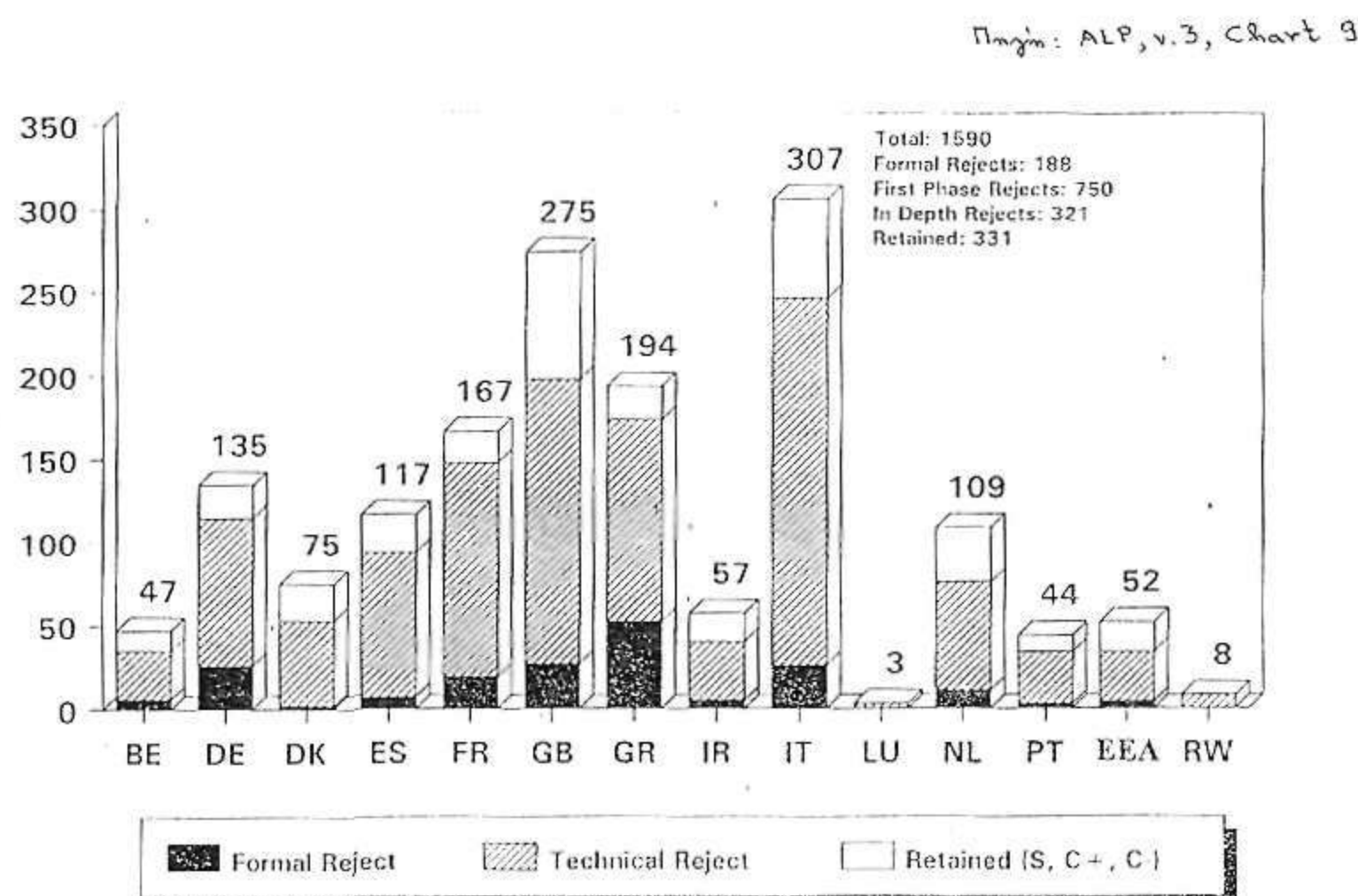

σμό, ή από τους ιδιαίτερους φορείς από τους οποίους διέπονται οι βιβλιοθήκες.

Δηλώνει επίσης και το ενδιαφέρον των βιβλιοθηκαρίων οι οποίοι προσπαθούν να εκμεταλευτούν ό,τι δυνατότητες τους παρουσιάζονται, προκειμένου να ξεφύγουν από τις μίζερες συνθήκες που χαρακτηρίζουν τον εργασιακό τους χώρο και να αναπτύξουν τα μέσα εκείνα που θα εξασφαλίσουν την καλύτερη εξυπηρέτηση των χρηστών.

Αντίθετα με τον υψηλό αριθμό συμμετεχόντων από τις ΛΕΠ, ο αριθμός των συμμετοχών που εγκρίθηκαν για χρηματοδότηση ήταν πολύ μικρότερος αυτού των Ευνοημένων Περιοχών (ΕΠ). Μόνον 67 (ποσοστό 33%) από τους 199 εγκεκριμένους για χρηματοδότηση φορείς προέρχονται από τις ΛΕΠ. (Πιν. 1).

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο βασικός λόγος μεγαλύτερου ποσοστού αποτυχίας των ΛΕΠ σε σχέση με τις ΕΠ οφείλεται στη σύγκρουση μεταξύ των στόχων του προγράμματος και των πιεστικών αναγκών υποδομής των ΛΕΠ. Στόχος του προγράμματος, που είναι ερευνητικό και ανταγωνιστικό, δεν ήταν η εξασφάλιση υποδομής, αντίθετα ήταν η μεταφορά τεχνογνωσίας από τις ΕΠ στις ΛΕΠ και η εξασφάλιση συνεργασίας τους για περαιτέρω εξέλιξη.

Στην πραγματικότητα όμως οι περισσότερες βιβλιοθήκες των ΛΕΠ, που ήταν και οι κύριοι συμμετέχοντες στο πρόγραμμα, δεν μπορούσαν καν να ανταποκριθούν στους στόχους του προγράμματος, καθώς δεν είχαν εξασφαλισμένη την ελάχιστη υποδομή που θα απαιτείτο για να τους δημιουργηθεί το ερέθισμα για περαιτέρω ανάπτυξη.

Η Πρώτη Πρόσκληση είχε το μικρότερο ποσοστό επιτυχίας για τις ΛΕΠ (11/5 συμμετέχοντες) (22%), η Δεύτερη ήταν η πιο επιτυχής (27/66 (44%) και η Τρίτη (28/82 (34%)) (Πηγή: TBJ 19-07-94 Scheme 4.xls). Η Ελλάδα, συνολικά και για τις τρεις Προσκλήσεις Ενδιαφέροντος αντιπροσωπεύθηκε από 20 συμμετέχοντες που εγκρίθηκαν για χρηματοδότηση.

Απόρριψη για τυπικούς λόγους

Αν εξετάσει κανείς τα ποσοστά απόρριψης και αποκλεισμού από τη διαδικασία της αξιολόγησης, η Ελλάδα είχε το μεγαλύτερο ποσοστό αποκλεισμού για τυπικούς λόγους με ποσοστό 27% έναντι 9,7% της Βρετανίας, 8,7% της Γαλλίας, 10,5% της Ολλανδίας και 18% της Δανίας. Ο αποκλεισμός ο οποίος γίνεται από τα στελέχη της διεύθυνσης του Προγράμματος οφείλεται καθαρά σε έλλειψη συμμόρφωσης με τους τυπικούς όρους συμμετοχής στο πρόγραμμα, δηλαδή:

- ◆ μη τήρηση:
    - της προθεσμίας υποβολής
    - της συμπλήρωσης των εντύπων σύμφωνα με τον προδιαγεγραμμένο τρόπο
    - των ενδεδειγμένων ποσών του προϋπολογισμού
    - του ενδεδειγμένου χρονοδιαγράμματος.
  - ◆ ανικανότητα ένταξης των προτάσεων σε μία από τις υποδεδειγμένες γραμμές δράσης, πράγμα που ισχύει, όπως θα δούμε παρακάτω στην περίπτωση της Ελλάδας.
- Ας σημειωθεί ότι για την Ελλάδα το ποσοστό απόρριψης στο αρχικό στάδιο αποκλεισμού, αυτό το οποίο στην 1η Πρόσκληση ήταν 37% μειώθηκε κατά πολύ στην 2η και 3η Πρόσκληση.
- ◆ Το ποσοστό αυτό μπορεί και πρέπει να εξαλειφθεί εντελώς στο μέλλον καθώς δεν είναι σκόπιμο να υποβάλλεται κανείς σε μία ταλαιπωρία και να εξασφαλίζει εκ προοιμίου μια αποτυχία, απλά επειδή δεν συμμορφώνεται με τους κανόνες του παιχνιδιού.

Απόρριψη για τεχνικούς λόγους

Ένα σημείο που θέλει ιδιαίτερη προσοχή είναι η απόρριψη για τεχνικούς λόγους. Το ποσοστό απόρριψης των προτάσεων της Ελλάδας για τεχνικούς λόγους είναι συγκρίσιμο με αυτή των υπολοίπων χωρών και σε πολλές περιπτώσεις μικρότερο:

- * Ελλάδα 63%
- * Βρετανία 62%
- * Ιταλία 72%
- * Ολλανδία 60%
- * Δανία 66%
- * Πορτογαλία 72%

Η απόρριψη για τεχνικούς λόγους η οποία γίνεται στα δύο στάδια αξιολόγησης, οφείλεται ουσιαστικά στην έλλειψη κατανόησης και συμμόρφωσης με το περιεχόμενο, τα κριτήρια και τη δομή του προγράμματος. Μερικές από τις βασικές αρχές στις οποίες οι προτάσεις απέτυχαν να ανταποκριθούν και οι οποίες αποτελούσαν κριτήρια για την αξιολόγησή τους ήταν:

- Η κάλυψη των στόχων του Προγράμματος Πλαισίου για Έρευνα και Ανάπτυξη.
- Η κάλυψη των στόχων του Προγράμματος «Βιβλιοθήκες»
- Η δυνατότητα της πρότασης να λειτουργήσει ως καταλύτης και να επιφέρει αλλαγές στο χώρο της Ε.Ε., να έχει πολλαπλασιαστική δράση και τα αποτελέσματά της να έχουν ευρεία εφαρμογή και επίδραση (subsidiarity principle).

Αυτή η αρχή της επικουρικότητας που διέπει όλα τα ερευνητικά προγράμματα της ΕΕ, δικαιολογεί τη δράση της ΕΕ, η οποία δεν επιτρέπεται να παρεμβαίνει σε θέματα όπου υπάρχει εθνική ευθύνη.

Το στοιχείο της Έρευνας και Ανάπτυξης, το οποίο ήταν απαραίτητο εφόσον πρόκειται για ερευνητικό πρόγραμμα. Αναλυτικά αυτό μεταφράζεται:

- στον προσδιορισμό μιας μεθοδολογίας, ή
- τη δοκιμή μιας τεχνολογίας και
- την ανάλυση της εφαρμογής τους στις λειτουργίες της βιβλιοθήκης.

- Την ανάλυση των πλεονεκτημάτων και των περιορισμένων δυνατοτήτων της εφαρμογής.

Όλα τα παραπάνω στοιχεία θα έπρεπε να αποτελούν μέρος των προς διάδοση αποτελεσμάτων του έργου, έτσι ώστε να επιτυγχάνεται η μεταφορά τεχνογνωσίας.

- **Καινοτομία**, στοιχείο το οποίο συνδέεται με τους σκοπούς του 3ου Προγράμματος Πλαισίου και του Προγράμματος «Βιβλιοθήκες» και συνεπάγεται τη δημιουργία μιας νέας οικονομικά αποδοτικής υπηρεσίας, ή τη νέα χρήση ενός υπάρχοντος προϊόντος, ή την εφαρμογή νέων μεθόδων.

- **Στοιχείο Τεχνολογίας και Πληροφόρησης**, η χρήση των οποίων ήταν ο βασικός λόγος της ύπαρξης του προγράμματος.

Αυτό όμως το στοιχείο έπρεπε να συνδέεται με την προηγούμενη αρχή της έρευνας και ανάπτυξης.

- **Στοιχείο συνεργασίας**, προϋπόθεση του Προγράμματος Πλαισίου που απαιτεί τη συνεργασία δύο τουλάχιστον εταίρων από δύο διαφορετικές χώρες μέλη της ΕΕ, προκειμένου να υπάρξει μεταφορά τεχνογνωσίας και να ενισχυθεί η οικονομική και κοινοτική συνοχή μεταξύ των κρατών μελών.

- **Συμμετοχή βιβλιοθήκης** ως εταίρου και εστίαση του όλου έργου στο χώρο των βιβλιοθηκών.

- **Χρήση προτύπων**, τα οποία εξασφαλίζουν τη δυνατότητα ανταλλαγής δεδομένων και πληροφοριών.

- **Διάδοση των αποτελεσμάτων και της τεχνογνωσίας** που προκύπτουν από το έργο.

Οι προτάσεις επίσης είχαν αδυναμίες ως προς:

- * τη διάρθρωση της πρότασης με:
  - συγκεκριμένους στόχους
  - χρονοδιαγράμματα

- αποτελεσματική κατανομή σε πακέτα έργου
- οικονομικό σχεδιασμό και καταμερισμό
- προσδιορισμό των ρόλων και τις ευθύνες του κάθε φορέα

την τεχνική ανάλυση και τη μεθοδολογία που θα ακολουθούσε

τη μεθοδολογία διοίκησης του έργου και τη δυνατότητα διεκπεραίωσής του

την καταλληλότητα της συνεργασίας καθώς και την ποιότητα των συνεργατών. Το βαθμό στον οποίο η συνεργασία ενέπλεκε το χώρο των βιβλιοθηκών, ήταν ζυγισμένη ως προς το είδος των φορέων, χρησιμοποιούσε εταίρους με εμφανή ικανότητα συμμετοχής στο έργο.

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω προφανώς πολλές προτάσεις έγιναν από φορείς που απλά είδαν το πρόγραμμα με ενθουσιασμό ως μία ευκαιρία χρηματοδότησης, δεν είχαν όμως καμμία πρότερη εμπειρία συμμετοχής σε ερευνητικά προγράμματα ούτε την κατάλληλα καθοδήγηση ή πιθανόν τη δυνατότητα συμβούλου για την εξασφάλιση της καθοδήγησης.

Επίσης η υποβολή προτάσεων έγινε από μεμονωμένες βιβλιοθήκες χωρίς τη στήριξη εθνικής πολιτικής στον τομέα των βιβλιοθηκών και χωρίς προετοιμασία και συντονισμό σε εθνικό επίπεδο.

Θα ήθελα να σημειώσω εδώ ότι η πολυπλοκότητα του πακέτου για την υποβολή πρότασης, καθώς και η έλλειψη παρουσίας τους στην ελληνική γλώσσα, σίγουρα ήταν ανασταλτικοί παράγοντες για την επιτυχή συμμετοχή των βιβλιοθηκών.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΡΟΛΟ ΤΩΝ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

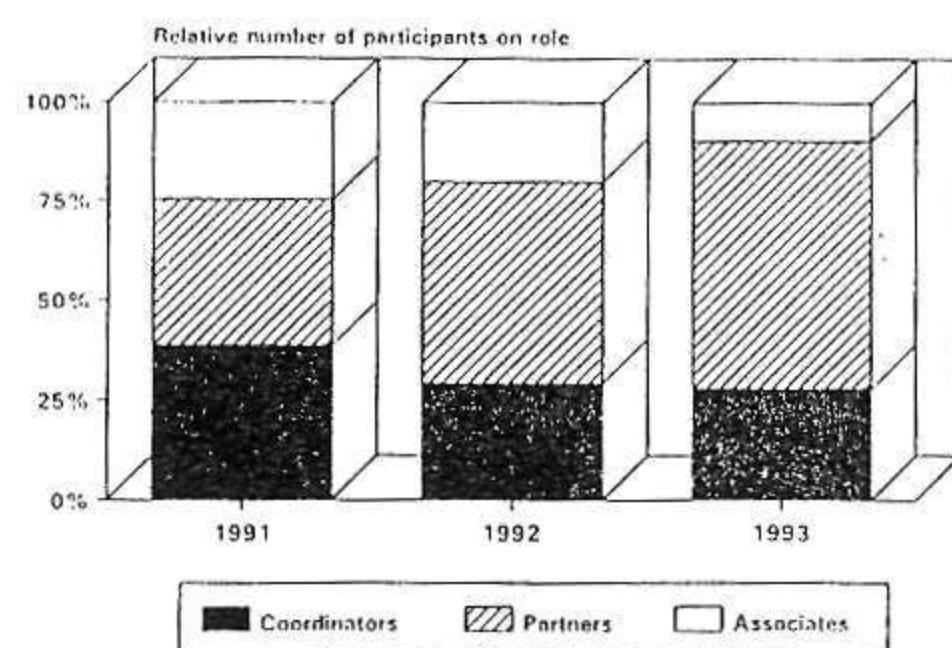
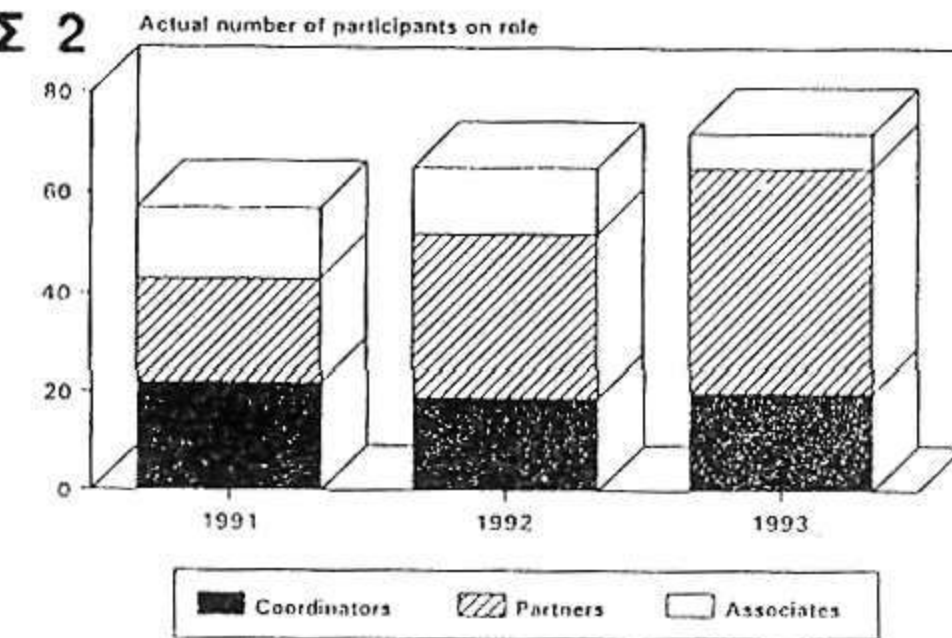
Ο ρόλος τον οποίο θα παίξει ένας φορέας σε μία πρόταση είναι σημαντικός ως προς το είδος και το βαθμό της τεχνογνωσίας που θα αποκομίσει από το έργο, καθώς και το ύψος της οικονομικής ενίσχυσης που θα λάβει. Ο πιο σημαντικός ρόλος είναι αυτός του συντονιστή ο οποίος διευθύνει το έργο σε όλες του τις φάσεις και χρηματοδοτείται με το υψηλότερο ποσοστό.

Σημαντικό ρόλο έχει επίσης και ο εταίρος ο οποίος ενημερώνεται για όλες τις φάσεις εξέλιξης του έργου και συμμετέχει, ή εκτελεί εξ' ολοκλήρου μέρη του έργου. Πολύ μικρό ρόλο στη συμμετοχή έχει ο συνεργάτης.

Στην περίπτωση της Ελλάδας όπως φαίνεται από τον Πίνακα 2 στις Προτάσεις που υποβλήθηκαν υπάρχει μεγάλος αριθμός συντονιστών στην Πρώτη Πρόσκληση ο οποίος μειώθηκε στη Δεύτερη και κρατήθηκε σταθερός στην Τρίτη.

Greece

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Η συμμετοχή των εταίρων ενισχύθηκε σημαντικά στη Δεύτερη και Τρίτη Πρόσκληση, ενώ υπάρχει μείωση της συμμετοχής των συνεργατών.

Οι κινήσεις αυτές δείχνουν ότι προοδευτικά υπήρξε σωστότερη αντιμετώπιση των στόχων και του περιεχομένου του Προγράμματος από τη μεριά των βιβλιοθηκών με την αύξηση της παρουσίας τους στο ρόλο του εταίρου και συνεργάτη.

Όμως παράλληλα, υπάρχει μία σοβαρή έλλειψη εμπλοκής των ελληνικών εταιρειών πληροφορικής και των ερευνητικών φορέων στο ρόλο του συντονιστή.

Από τα αποτελέσματα στον Πίνακα 3 βλέπουμε ότι η Ελλάδα έχει μόνο ένα συντονιστή στο σύνολο των 20 συμμετεχόντων της. Ένα συντονιστή στους 68 συνολικά συντονιστές των προγραμμάτων που εγκρίθηκαν, 10 εταίρους και 9 συνεργάτες δηλαδή 19 συνολικά εταίρους και συνεργάτες στο σύνολο των 263.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

ΕΛΛΑΔΑ

ΕΠΙΤΥΧΕΙΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΕΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΙΔΟΣ ΤΟΥ ΡΟΛΟΥ

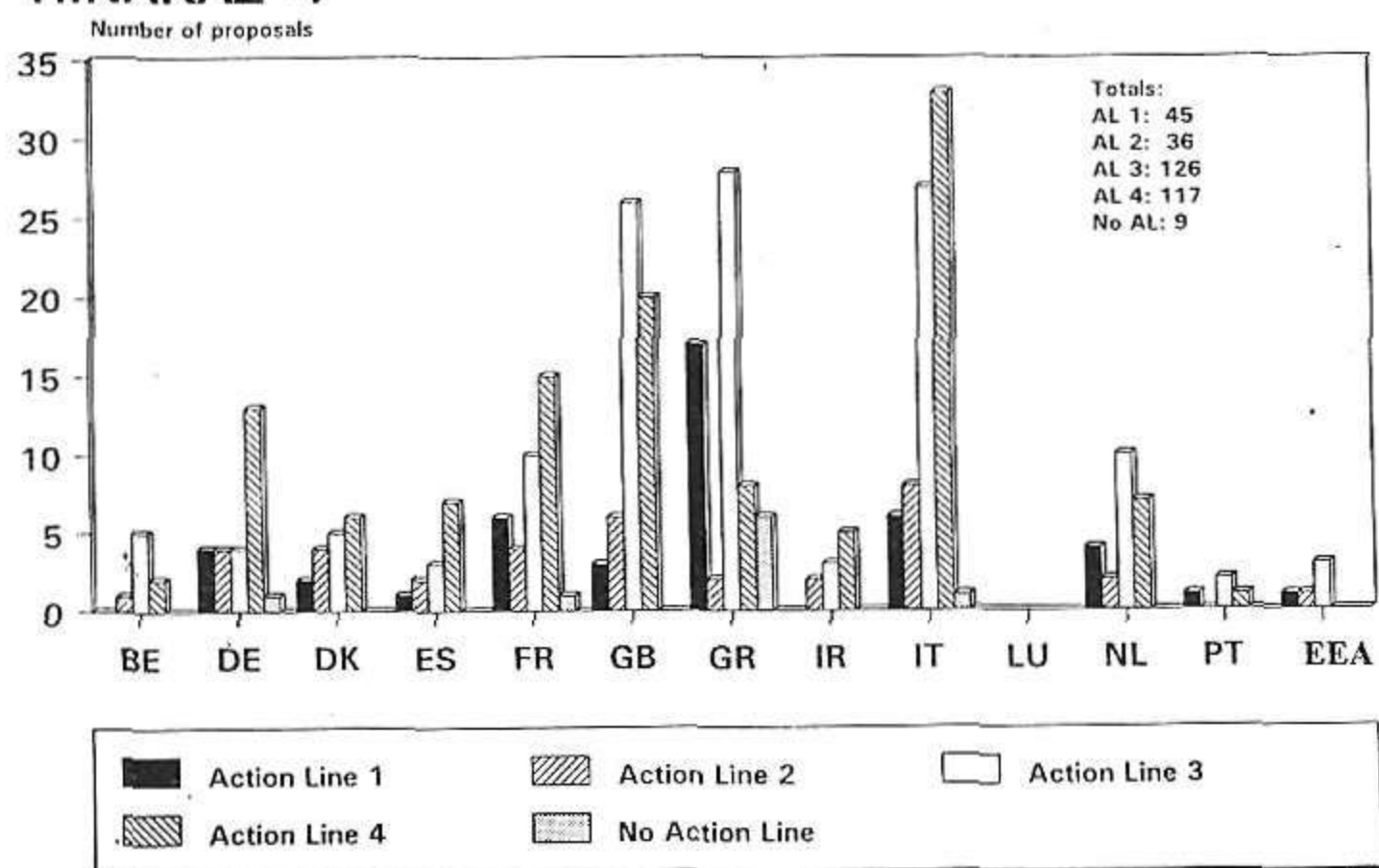

	1991	1992	1993	Σύνολο
Συντονιστής (Coordinator)	0	0	1	1
Εταίρος (Partner)	3	4	3	10
Συνεργάτης (Assoc. Partner)	2	4	3	9
Σύνολο	5	8	7	20

3. ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΓΡΑΜΜΗ ΔΡΑΣΗΣ

Η Γραμμή Δράσης στην οποία συνολικά ανταποκρίθηκε μεγαλύτερος αριθμός συμμετεχόντων είναι η ΓΔ3 (Πίνακας 4) η οποία είχε ως στόχο την παροχή νέων υπηρεσιών στις βιβλιοθήκες με τη χρήση της τεχνολογίας της επικοινωνίας και της πληροφόρησης. Αυτό ισχύει και για τη συγκεκριμένη περίπτωση της Ελλάδας. Επίσης μεγάλη είναι για την Ελλάδα η συμμετοχή στη ΓΔ1, δηλαδή στη δημιουργία βιβλιογραφιών σε ηλεκτρονική μορφή. Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, η γραμμή αυτή στάθηκε ιδιαίτερα ανεπιτυχής στην ολοκλήρωση του σκοπού της και αδρανοποιήθηκε στην 3η Πρόσκληση. Η υψηλή συμμετοχή της Ελλάδας στη ΓΔ1 δηλώνει την αναζήτηση για την κάλυψη της ανάγκης για αυτοματοποίηση, κάτι το οποίο είναι προφανές ότι πρέπει να επιτευχθεί με εθνικούς πόρους.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και το γεγονός ότι για την Ελλάδα υπάρχει μεγάλος αριθμός προτάσεων που δεν ανήκουν σε καμία ΓΔ, πράγμα που υποδηλώνει ότι στις περιπτώσεις αυτές δεν ακολουθήθηκαν η λογική και οι στόχοι του Προγράμματος με αποτέλεσμα την εξασφαλισμένη αποτυχία.

Πολύ μικρό αριθμό προτάσεων είχε η Ελλάδα στη ΓΔ4 η οποία συνολικά είχε τη δεύτερη μεγαλύτερη συμμετοχή και η οποία συνδυάζεται με τη μικρή

συμμετοχή εταιρειών και ερευνητικών κέντρων καθώς αυτή η ΓΔ ενισχύει τη δημιουργία προϊόντων και υπηρεσιών με τηλεματικές εφαρμογές.

Οι επιτυχείς συμμετοχές κατά γραμμή δράσης στον Πίνακα 5 επιβεβαιώνουν τις παραπάνω παρατηρήσεις. Υπάρχουν μόνον 4 επιτυχείς συμμετοχές στη ΓΔ1, 10 στη ΓΔ3 και 6 στη ΓΔ4.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

ΕΛΛΑΔΑ

ΕΠΙΤΥΧΕΙΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΕΣ ΚΑΤΑ ΓΡΑΜΜΗ ΔΡΑΣΗΣ

	1991			1992			1993			ΣΥΝΟΛΟ	
	ΣΥΝΤ	Ε	Σ	ΣΥΝΤ	Ε	Σ	ΣΥΝΤ	Ε	Σ		
ΓΔ1		2	2							4	
ΓΔ2										0	
ΓΔ3		1		3	4			1	1	10	
ΓΔ4				1			1	2	2	6	
ΣΥΝΟΛΟ		3	2		4	4		1	3	3	20

ΣΥΝΤ: Συντονιστής

Ε: Εταίρος

Σ: Συνεργάτης

4 ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΙΔΟΣ ΤΟΥ ΦΟΡΕΑ

Το σύνολο των φορέων που μετείχαν στο πρόγραμμα (Πίνακας 6) ήταν ασφαλώς οι βιβλιοθήκες με ποσοστό 45%, τα ερευνητικά κέντρα με ποσοστό 22%, και ο ιδιωτικός τομέας με ποσοστό 21%, οι Εταιρείες Συμβούλων με 3%, λοιποί 10%. Από το ποσοστό των βιβλιοθηκών το 46% ήταν οι ακαδημαϊκές που έχουν την μεγαλύτερη και καλύτερη υποδομή και ακολουθούν οι ειδικές με 17%, οι εθνικές με 16% και οι λαϊκές με 15%. Ο μικρός αριθμός συμμετοχής των λαϊκών βιβλιοθηκών ήταν απογοητευτικός αλλά και οι λόγοι είναι προφανείς:

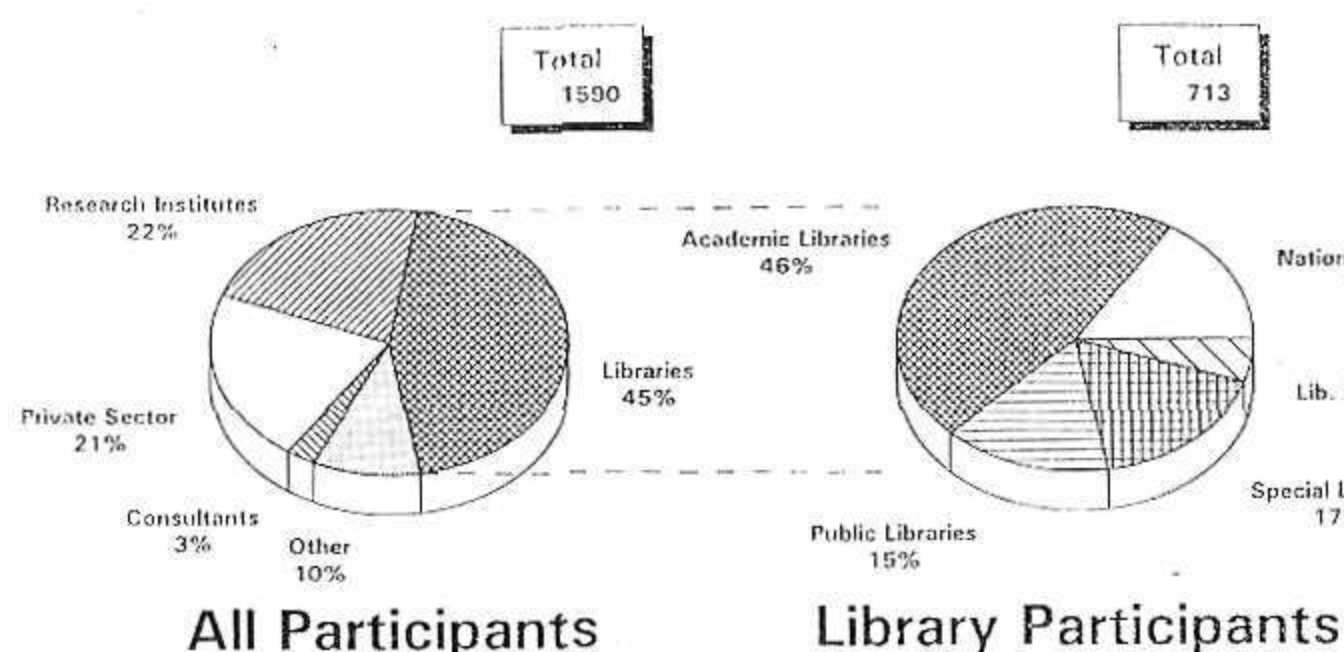
- έλλειψη εθνικού συντονισμού τις περισσότερες περιπτώσεις

- έλλειψη υποδομής και προσωπικού ικανού να συμμετέχει σε ερευνητικά προγράμματα.

Τα στατιστικά στοιχεία δεν επιτρέπουν μια συγκεκριμένη ανάλυση για την Ελλάδα, αλλά τα γενικά αυτά στοιχεία ισχύουν και για την περίπτωση της.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

5. ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ

Η ανάλυση των σχέσεων συνεργασίας στα χρηματοδοτούμενα προγράμματα (Πηγή: EP 20/07/94 Partners.xls) δείχνει ότι οι χώρες από τις ΛΕΠ που ήταν οι κύριοι παίκτες στο Πρόγραμμα ήταν η Ιταλία και η Ισπανία.

Οι δύο αυτές χώρες συνεργάστηκαν με τη Γαλλία, τη Βρετανία, τη Γερμανία και την Ολλανδία. Η Πορτογαλία εστίασε τη συνεργασία της στη Βρετανία και τη Γαλλία ενώ η Ιρλανδία είχε το ευρύτερο φάσμα συνεργασίας. Η Ελλάδα έχει 6 συνεργασίες με τη Βρετανία, 5 με τη Γερμανία, 2 με την Ολλανδία, 1 με τη Δανία και 1 με τη Γαλλία.

Η συνεργασία της είναι πολύ περιορισμένη σε αριθμό κρατών και διαφαίνεται μια δυσκολία στην ανεύρεση εταίρων εκτός της Βρετανίας και της γερμανίας, χώρες με τις οποίες η Ελλάδα έχει δεσμούς στον τομέα της εκπαίδευσης. Εντυπωσιακά χαμηλή είναι η συνεργασία με τη Γαλλία.

Ο κύριος όγκος των συνεργατών κινήθηκε μέσα από τη Βρετανία η οποία έδρασε ως δορυφόρος χάρη στην ανάπτυξή της στον τομέα των βιβλιοθηκών και τη γεωγραφική της θέση.

B. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το Πρόγραμμα «Βιβλιοθήκες» του Προγράμματος Τηλεματικής του 3ου Προγράμματος Πλαισίου για Έρευνα και Ανάπτυξη ήταν ένα προκαταρκτικό πρόγραμμα που σκοπό είχε την προετοιμασία του προγράμματος που ακολουθεί στο 4ο Πρόγραμμα Πλαίσιο.

◆ Ήταν πρόγραμμα ανταγωνιστικού και ερευνητικού χαρακτήρα και φυσικά δεν ικανοποίησε τους συμμετέχοντες που αντιμετώπισαν την ευρωπαϊκή ενέργεια ως υποκατάστατο στην έλλειψη εθνικού ενδιαφέροντος για ανάπτυξη και εθνικής χρηματοδότησης για υποδομή. Οι προτάσεις που υποβλήθηκαν με αυτό

το σκεπτικό απέτυχαν και δυστυχώς στην κατηγορία αυτή ήταν πολλές από τις ελληνικές προτάσεις.

- ◆ Οι βιβλιοθηκάριοι, εκπρόσωποι των βιβλιοθηκών, που καλούνταν να είναι οι κύριοι παίκτες του προγράμματος δεν είχαν εμπειρία στην ανάπτυξη πρότασης για ερευνητικό έργο ούτε ως προς το τυπικό ούτε ως προς το ουσιαστικό σκέλος. Οι βιβλιοθήκες μπορεί να εξυπηρετούν την έρευνα αλλά δεν είναι οι ίδιοι ερευνητικοί οργανισμοί. Στην Ελλάδα, η έλλειψη επαρκούς στελέχωσης στις βιβλιοθήκες δεν επιτρέπει πολυτέλειες στη διάθεση του χρόνου των εργαζομένων, για κάτι το οποίο βρίσκεται έξω από τα πλαίσια της καθημερινής λειτουργίας.
- ◆ Όπως φάνηκε από την ανάλυση των Συνεργασιών οι έλληνες βιβλιοθηκάριοι δεν ήταν δικτυωμένοι με τους ομόλογούς τους των άλλων κρατών-μελών ούτε με άλλους φορείς σχετικούς με το χώρο τους. Αυτό είναι φυσικό επακόλουθο του απομονωτισμού τους και των λίγων ευκαιριών για ευρωπαϊκές συνεργασίες. Οι περισσότερες ελληνικές συνεργασίες με βιβλιοθήκες άλλων χωρών είχαν προέλθει από τη συνέχιση συνεργασίας άλλων ευρωπαϊκών προγραμμάτων, που είχαν προηγηθεί του Προγράμματος «Βιβλιοθήκες».
- ◆ Οι εταιρείες πληροφορικής στην Ελλάδα δεν έχουν κινηθεί, πλην ελαχίστων εξαιρέσεων, προκειμένου να αναπτύξουν εφαρμογές στο χώρο των βιβλιοθηκών, πέρα από τη βασική ανάπτυξη συστημάτων αυτοματοποίησης. Το πρόγραμμε πέτυχε να δημιουργήσει κάποιο ενδιαφέρον για το χώρο των βιβλιοθηκών, που αρχίζει να εξελίσσεται, αργά βέβαια, σε ενδιαφέρουσα αγορά.
- ◆ Η συνεργασία μεταξύ βιβλιοθηκών και εταιρειών ήταν σε ελάχιστες περιπτώσεις επιτυχής. Οι μεν προτάσεις που προέρχονταν από βιβλιοθήκες υστερούσαν ως προς το στοιχείο της έρευνας και τεχνολογίας, οι δε προτάσεις που προέρχονταν από εταιρείες ήταν

βεβαρημένες ως προς την τεχνολογία αλλά ελλιπείς ως προς την κατανόηση του χώρου των βιβλιοθηκών. Η αδυναμία ανάπτυξης μιας ομοιογενούς γλώσσας και από τους δύο χώρους είναι προφανής.

- ◆ Η έλλειψη εθνικής πολιτικής και ύπαρξης εθνικών προγραμμάτων στην Ελλάδα που θα είχαν παράλληλη ή συμπληρωματική δράση με τις επιδιώξεις της ΕΕ ήταν αισθητά. Ας σημειωθεί ότι η σύνδεση πρότασης έργου με ένα εθνικό πρόγραμμα αποτελεί θετικό κριτήριο αξιολόγησης. Όπως είναι φυσικό όλες οι ελληνικές προτάσεις υστερούσαν στον τομέα αυτό.
- ◆ Δεν υπήρξε κανένα είδος συντονισμού και προετοιμασίας για την υποβολή προτάσεων και εκμετάλλευσης του ευρωπαϊκού προγράμματος, σε εθνικό επίπεδο στην Ελλάδα. Εφόσον το πρόγραμμα είχε ως στόχο τη σύγκληση των εθνικών πολιτικών σε ευρωπαϊκό επίπεδο, θα έπρεπε να υπάρχει κάποια εθνική δράση για επιτυχή συμμετοχή. Αυτό επιβεβαιώνεται από το παράδειγμα της Ιταλίας και την επιτυχημένη συμμετοχή της στη 3η Πρόσκληση Ενδιαφέροντος.

Το Πρόγραμμα Βιβλιοθήκες ως προκαταρκτικό πρόγραμμα σίγουρα δεν κατάφερε να αγγίξει παρά ένα πολύ μικρό ποσοστό από τις 90.000 βιβλιοθήκες οι οποίες υπάρχουν στις χώρες της ΕΕ και οι οποίες διαφέρουν πολύ ως προς την υποδομή που διαθέτουν και τις ανάγκες που έχουν. Σίγουρα όμως συμμετείχε στο πρόγραμμα αυτό ένας μεγάλος αριθμός από τις βιβλιοθήκες εκείνες που είναι προπομποί στις εξελίξεις. Επίσης ενώ δεν κατάφερε, πράγμα, που ήταν αδύνατον εξάλλου σε τόσο μικρό χρονικό διάστημα, να γεφυρώσει το χάσμα, μεταξύ των ΕΠ και των ΛΕΠ, ικανοποίησε τους γενικούς του στόχους που ήταν:

- το ξεκίνημα μιας διαδικασίας αλλαγής που θα αποκτήσει μια δική της δύναμη
- τη δημιουργία του κατάλληλου κλίματος για την ανάπτυξη των ευρωπαϊκών θέσεων όσον αφορά τις βιβλιοθήκες
- την απόκτηση αντίληψης από τις βιβλιοθήκες και τους εθνικούς φορείς για τη σημασία και τα

πλεονεκτήματα μιας ευρωπαϊκής συνεργασίας στο χώρο των βιβλιοθηκών.

Ακόμα, προκάλεσε τη συνεργασία μεταξύ ομοειδών φορέων όπως είναι οι βιβλιοθήκες και συμπληρωματικών χώρων, δηλαδή του χώρου των βιβλιοθηκών και της πληροφορικής.

Γ. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΠΙΤΥΧΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ

Α. Άμεσες Ενέργειες

Με δεδομένο το γεγονός ότι η ημερομηνία υποβολής της πρότασης είναι 15 Ιουνίου 1995, υπάρχουν ορισμένες άμεσες ενέργειες που μπορούν να γίνουν ώστε η συμμετοχή της Ελλάδας να είναι επιτυχεστέρα των προηγούμενων.

- Χρησιμοποίηση του Ενημερωτικού Υλικού έτσι ώστε οι προτάσεις να γίνονται σύμφωνα με τους στόχους της Πρόσκλησης Ενδιαφέροντος των:
  - 4ου Προγράμματος Πλαισίου
  - Προγράμματος «Βιβλιοθήκες»
- Η ανάπτυξη και διατύπωση της πρότασης πρέπει να γίνει σύμφωνα με τα κριτήρια και τις απαιτήσεις που προδιαγράφονται στο ενημερωτικό υλικό. Εφόσον οι προτάσεις αυτές μπορεί να βασίζονται σε αποτέλεσμα των προηγούμενων προγραμμάτων πολύ χρήσιμο είναι το έντυπο «Σύνοψη Προγραμμάτων 1991 - 1993» (Synopsis of projects).
- Η διάρθρωση και παρουσίαση της πρότασης πρέπει να είναι προσεγμένες. Θα πρέπει να έχουν υπόψη τους οι συγγραφείς ότι αυτή θα διαβαστεί από άτομα διαφορετικής εθνικότητας και γλωσσικής αντίληψης, προερχόμενα από διαφορετικούς χώρους.
- Οι Ελληνικές Βιβλιοθήκες πρέπει να προσπαθήσουν να μπορούν ως εταίροι σε προτάσεις στη φάση αυτή. Η διαδικασία ανεύρεσης εταίρου θα διευκολυνθεί μέσω των υπηρεσιών

του CORDIS και EUROCOM. Οι σχετικές πληροφορίες βρίσκονται στο έντυπο Information package, Telematics Applications Programme.

- Η νέα Πρόσκληση Ενδιαφέροντος στοχεύει και στην κινητοποίηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Η κινητοποίησή τους και η συνεργασία τους με τις ελληνικές αλλά και άλλες βιβλιοθήκες θα είχε θετικά αποτελέσματα.

• **Β. Μακροπρόθεσμες ενέργειες.**

Σημαντική βοήθεια για την επιτυχή συμμετοχή των ελληνικών βιβλιοθηκών στο πρόγραμμα «Βιβλιοθήκες» θα προσέφεραν μακροπρόθεσμα οι ακόλουθες ενέργειες:

• **Ανάπτυξη εθνικής πολιτικής και Εκμετάλλευση διαρθρωτικών προγραμμάτων.**

Η Ελλάδα πρέπει να αναπτύξει εθνική πολιτική για το χώρο των βιβλιοθηκών. Μέσα από τη χρήση των κονδυλίων για τα Διαρθρωτικά Προγράμματα και βάσει προτεραιοτήτων που θα πρέπει να διατυπωθούν, πρέπει να δοθεί ώθηση για την ανάπτυξη των ελληνικών βιβλιοθηκών. Μόνο με την κατάλληλη υποδομή θα μπορέσουν να φθάσουν σε ένα επίπεδο αντίστοιχο με αυτό των άλλων βιβλιοθηκών των χωρών της ΕΕ και να έχουν τη δυνατότητα ανταγωνισμού σε προγράμματα όπως είναι το Πρόγραμμα «Βιβλιοθήκες».

• **Προετοιμασία και στήριξη σε εθνικό επίπεδο.**

Τα θετικά αποτελέσματα της συμμετοχής της Ιταλίας στην Τρίτη Πρόσκληση Ενδιαφέροντος του Προγράμματος «Βιβλιοθήκες» απέδειξαν ότι απαιτείται κατάλληλη συντονισμένη προετοιμασία σε εθνικό επίπεδο για την αντιμετώπιση των απαιτήσεων της συμμετοχής βιβλιοθηκών και εταιρειών στο πρόγραμμα. Η Ελλάδα θα είχε μεγάλο όφελος από μία τέτοια ενέργεια.

• **Παροχή δυνατότητας για ανάπτυξη συνεργασιών και έγκαιρη ενημέρωση των βιβλιοθηκάρων.**

Πρέπει να δίνεται η δυνατότητα συμμετοχής των βιβλιοθηκάρων σε συνέδρια, ημερίδες και σεμινάρια στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, προκειμένου να υπάρχει η κατάλληλη ενημέρωση στις νέες τεχνολογικές εξελίξεις και να αναπτύσσεται επικοινωνία με συναδέλφους μέσα και έξω από τη χώρα.

• **Συνεργασία με χώρους συμπληρωματικούς**

Πρέπει να επιδιώκεται η παρουσίαση των αναγκών από μέρους του τομέα των βιβλιοθηκών, προς τις εταιρείες πληροφορικής, σχετικές με το χώρο, έτσι ώστε να κινητοποιείται το ενδιαφέρον τους και να αναπτύσσονται νέες εφαρμογές.

• **Ενεργοποίηση του ιδιωτικού τομέα**

Οι εταιρείες πληροφορικής πρέπει να ενεργοποιηθούν και να αντιμετωπίσουν τις ανάγκες της ανάπτυξης εφαρμογών με τη χρήση νέων τεχνολογιών στον τομέα των βιβλιοθηκών, που παρουσιάζεται ως σταθερά εξελισσόμενος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- An Assessment of the Libraries Programme 1991 - 1994, 3v.
- Synopses of projects (Release 91, 92 93)
- Rational and Background to the Community Action. EUR 13566.
- Technical Background Document - definition of scope and approach, description of Lines of Action and related preferred priority themes.
- Preferred Priority Themes: context and scope (only 1992 and 1993).
- How to make Proposals 91991, 1992 and 1993).
- Σαπουνάκη-Δρακάκη, Λ. - Μπώκος, Γ.Δ. Η κοινοτική πολιτική για συστήματα τηλεματικής: τομέας 5, βιβλιοθήκες. ΤΟΠΟΣ Επιθεώρηση αστικών και περιφερειακών μελετών, 5/92 σ.σ. 149 - 157.
- Σαπουνάκη-Δρακάκη, Λ. Κοινοτικό πρόγραμμα για βιβλιοθήκες: αποτελέσματα και προοπτικές. 7ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ένωσης Ελλήνων Βιβλιοθηκάρων, σσ. 45-49. Αθήνα, 1994.